KOKI UN KRŪMI ZĀLĀJOS

Mežmalas, nelieli krūmu puduri un atsevišķi ziedoši krūmi ir svarīgas dzīvotnes daudzām sugām. Kukaiņi un putni krūmos rod patvērumu no plēsējiem, laika apstākļiem un vēja. Pavasara un vasaras laikā ziedošie krūmi un to nektārs ir svarīgs barības avots kukaiņiem, kuri, savukārt, kļūst par barību putniem. Vēlāk sezonā putniem un grauzējiem ļoti noder krūmu un koku saražotās ogas un rieksti. Tradicionāli tika saglabāti tie krūmi, no kuriem varēja iegūt lapas lopu barībai, ogas, riekstus un koksni.

Krūmāju un koku daudzums ganībās ir jākontrolē, lai tie pārāk nenoēnotu zāli un citus augus, taču **neizcērtiet par daudz koku un krūmu!**

LAZDA *(Corylus avellana)* ir kupls krūms ar daudziem stumbriem, kas zied agrā pavasarī. Vīrišķie ziedi ir izkārtoti cieši kopā spurdzē. Peles, vāveres, sīļi un citi dzīvnieki ļoti labprāt ēd lazdu riekstus. Lazdas jaunākie stumbri ir stingri un izturīgi un tos izmanto grozu un citu izstrādājumu darināšanā.

ALPU VĒRENE *(Ribes alpinum)* ir neliels krūms, kas pēc izskata atgādina jāņogu. Lapu apakšas ir spīdīgas un ogas ir sakopotas īsos, stāvos ķekaros.

PARASTAIS SAUSSERDIS *(Lonicera xylosteum)* ir vidēja lieluma krūms ar tieviem zariem un cietu koksni. Krūmam ir dzeltenbalti ziedi, kas pārtop par tumši sarkanām, indīgām ogām, kas pa pāriem karājas īsos kātiņos.

PARASTĀ BĀRBELE *(Berberis vulgaris)* ir ērkšķains krūms ar dzeltenu koksni. Tā dzeltenie ziedi nokarājas ķekaros un tiem piemīt spēcīga pelējuma smaka. Koši sarkanās un iegarenās ogas parasti ilgu laiku paliek karājoties krūmā.

MEŽA ROZE / SUŅU ROZE *(Rosa dumalis)* ir vidēja lieluma krūms, kura zari un stumbri ir klāti ar lieliem, izliektiem dzeloņiem. Sārtie ziedi uzplaukst vasaras vidū. Mežrožu augļi, kas ir bagāti ar C un A vitamīniem, paliek krūmā pa ziemu un ir barības avots gan putniem, gan grauzējiem. Šos augļus izmanto arī zupu, tējas, ievārījumu un marmelādes pagatavošanā.

Publikācija sagatavota Centrālās Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas finansētā projekta «Barības vielu noteces mazināšana Baltijas jūrā, vienoti apsaimniekojot mitrzemes un zālājus» ietvaros un atspoguļo autoru viedokli. Vadošā iestāde nav atbildīga par publicēto informāciju.

UPPLANDS STIFTELSEN NATURVÅRD & FRILUFTSLIV
ELF
Ornitologu biedrība
CENTRAL BALTIC INTERREG IV A PROGRAMME 2007–2013
EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE

PARASTĀ IEVA *(Prunus padus)* ir lielāks krūms vai neliels koks. Tam ir spēcīgi smaržojoši ziedi, kas izvietoti garos ķekaros pa daudziem ziediem kopā. Ogas ir mazas, melnas un spīdīgas un tās garšo putniem. Koku bieži apsēž ievu tīklkode (Yponomeuta evonymella), kuras kāpuri ietin koku tīmeklī un sagrauž tā lapas. Koks no to bojā neaiziet.

BLĪGZNAS *(Salix caprea)* stumbrs ir pelēks un raupjš. Tā var izaugt pat 10 metrus augsta. Šī koka dzeltenzaļie ziedi uzplaukst agrā pavasarī un tādējādi ir svarīgs resurss agrajiem kukaiņiem. Blīgznu var apcirpt un lapas dot aitām un liellopiem ēšanai.

PARASTAIS PABĒRZS *(Rhamnus cathartica)* ir krūms vai neliels koks ar ērkšķiem. Tā mizu var izmantot kā dzelteno krāsvielu. Agrāk šī koka melnās ogas tika lietotas kā caureju veicinošs līdzeklis un kā krāsa.

PARASTĀ IRBENE *(Viburnum opulus)* ir vidēji liels krūms ar baltu vairogveida ziedkopu, kurā ziedi ārmalā ir daudz lielāki par centra ziediem. Tās ogas ir sarkanas un paliek krūmā visu ziemu. Daudzi putni šīs ogas ēd, taču tās satur tanīnus, kas cilvēkam var būt kaitīgi.

PARASTA PILADZA *(Sorbus aucuparia)* ziedi aug ķekaros un tiem ir spēcīga smarža. Pīlādžu ogas paliek kokos ziemas laikā un tāpēc ir svarīgs daudzu putnu barības avots aukstajā gadalaikā. Ticējums vēsta - ja rudenī pīlādžos ir daudz ogu, tad būs auksta ziema.

ZVIEDRIJAS PILADZIS *(Sorbus intermedia)* ir lēni augošs koks ar cietu koksni, kas ar laiku var sasniegt 20 metru augstumu. Lapu apakšpuse ir dzeltenpelēka un pūkaina. Šī pīlādža ziedi ir balti un tie izkārtoti vairogveida ziedkopās un tā ogas ir sarkanas. No līdzīgām sugām šis pīlādzis atšķiras pēc veselās lapas plātnes. Latvijā Zviedrijas pīlādzis aug galvenokārt Kurzemes piejūrā.

Kontakti
Latvijas Dabas fonds
Dzirnavu iela 73-2 (3. stāvā)
Rīga, LV-1011
Tālr.: 67830999
Fakss: 67830291
E-pasts: ldf@ldf.lv

Sagatavots: Upplandsstiftelsen, 2013.
Ilustrācijas: Jonas Lundin

Publikācija sagatavota Centrālās Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas finansētā projekta «Barības vielu noteces mazināšana Baltijas jūrā, vienoti apsaimniekojot mitrzemes un zālājus» ietvaros un atspoguļo autoru viedokli. Vadošā iestāde nav atbildīga par publicēto informāciju.

UPPLANDS STIFTELSEN NATURVÅRD & FRILUFTSLIV
ELF
Latvijas Dabas fonds
CENTRAL BALTIC INTERREG IV A PROGRAMME 2007–2013
EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE